

INTEGRITEITSBELEID NATUURPUNT

Inhoud

Inhoud	1
Vooraf	2
Over integriteit en integriteitsbeleid	3
Wat is integriteit en integer handelen	3
Een integriteitsbeleid in 3 lagen	3
Kwaliteitsbeleid	5
Preventiebeleid	6
Reactiebeleid	7
De api's als draaischijf	7
De lokale integriteitsverantwoordelijke (LIV)	8
Fases in onze reactie	8
Afwegingskader	11
Actieplan	14

Vooraf

Deze nota is een eerste stap in de ontwikkeling van een geïntegreerd integriteitsbeleid van de unie Natuurpunt voor zowel professionele als vrijwilliger medewerkers en de deelnemers aan activiteiten. Het bevat enerzijds een aantal basisprincipes en ideeën voor de verdere ontwikkeling van het integriteitsbeleid en anderzijds geeft het een aantal handvaten voor de aanspreekpunten integriteit (API) wanneer zij nu reeds met concrete cases geconfronteerd worden. Natuurpunt heeft de ambitie om deze nota tegen eind 2024 verder uit te werken tot een gedragen visie op het integriteitsbeleid enerzijds en een plan van aanpak voor de uitvoering van dit beleid in de komende jaren anderzijds.

Deze nota bouwt verder op het conflict- en agressiebeleid van Natuurpunt. Hierin zijn reeds acties en procedures opgenomen. Het verschil is dat we in deze nota integriteit iets breder zien dan conflicten en agressie en de meldingsprocedure uitbreiden naar iedereen die in contact komt met Natuurpunt en niet enkel de vrijwilligers (uit de afdelingen). Daarnaast focussen we in deze nota vooral op het gesprek met het slachtoffer en hoe we voor die persoon herstellend kunnen werken. Het conflict- en agressiebeleid geeft daarnaast handvaten om aan de slag te gaan met (verziekte) groepsdynamische processen, wat een belangrijk luik is van een sterk preventiebeleid. In het proces dat we de komende maanden afleggen, zal de integratie van deze twee instrumenten dan ook essentieel zijn.

Deze nota focust in de eerste plaats op integriteit als het persoonlijk respecteren van de grenzen van andere personen (zie hieronder voor een definitie van integriteit). Het integriteitsbeleid van Natuurpunt gaat ook over de organisatie die integer omgaat met haar maatschappelijke opdracht en de middelen die ze hiervoor krijgt en gemandateerden die hun mandaat integer uitvoeren. Deze aspecten vallen buiten de scope van deze nota en we bekijken verder hoe we deze verschillende dimensies van integriteit integreren in één beleid. We verwijzen hiervoor naar de nota 'Integriteitsbeleid NP: volgende stappen' die op het bestuur van augustus 2023 is goedgekeurd door het bestuur van Natuurpunt vzw.

Over integriteit en integriteitsbeleid

Wat is integriteit en integer handelen

Artikel 3 van het handvest van grondrechten van de Europese Unie stelt: 'Eenieder heeft recht op lichamelijke en geestelijke integriteit.' Elk kind heeft bovendien volgens de Belgische grondwet nog eens specifiek 'recht op eerbiediging van zijn morele, lichamenlijk, geestelijke en seksuele integriteit.'

De vraag stelt zich dan wat integriteit precies betekent. Van Dale heeft het over een 'ongeschonden toestand'. Anders geformuleerd gaat het er dus om dat niemand je (mentaal of fysiek) kwetst. In het jeugdwerk wordt vaak verwezen naar een definitie die oud kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen in 2012 formuleerde: 'Integriteit gaat om het leren grenzen stellen én om het leren omgaan met grenzen, bepaald door anderen en door maatschappelijke normen en waarden.' Hoewel leren een levenslang proces is, past deze definitie ook perfect voor volwassenen als we het woordje 'leren' tussen haakjes plaatsen.

Natuurpunt verwacht dat de medewerkers (professionelen, vrijwilligers, stagiairs, ...) en deelnemers integer handelen. Daarmee bedoelen we dat ze zich gedragen volgens de regels, normen en waarden van de organisatie en daar waar deze niet uitdrukkelijk geformuleerd zijn, volgens wat algemeen geldt in de samenleving. Integer handelen is hierbij altijd afhankelijk van de context en de tijdsgeest.

Natuurpunt hecht er hierbij ook veel belang aan dat wie door een formele of informele rol of positie (het kan om zeer verscheiden kenmerken gaan zoals functie, ervaring, leeftijd, ...) in sterkere schoenen staat extra alert is voor de integriteit van zijn handelen tegenover anderen.

Een integriteitsbeleid in 3 lagen

Het integriteitsbeleid van Natuurpunt bevat naast een algemene visie van de organisatie op integriteit een aantal kwaliteits- en preventiemaatregelen die we als organisatie toepassen. Zo ontstaat een kader voor het integriteitsbeleid en een set aan maatregelen die de kansen op integer handelen maximaliseren. Daarnaast bestaat het integriteitsbeleid uit een reactiebeleid dat aangeeft hoe we als organisatie reageren als er vragen rijzen over het handelen van iemand die betrokken is bij de werking.



Het **kwaliteitsbeleid** is een voorwaardenscheppend kader dat bepaalt hoe we als organisatie omgaan met morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit, welbevinden en aanverwante thema's. Het bevat tips, regels en afspraken voor gewenst gedrag.

Het **preventiebeleid** vertrekt vanuit een risico-analyse en formuleert maatregelen die we als organisatie nemen om te voorkomen dat iemands grenzen overschreden worden tijdens activiteiten van Natuurpunt. Het formuleert antwoorden op de vraag hoe we er als organisatie voor zorgen dat alle betrokkenen op de hoogte zijn van wat wij als integer handelen zien, hoe je voorkomt dat je zelf iemands grens overschrijdt én hoe je kan reageren als je merkt dat je eigen grenzen of die van iemand anders overschreden worden.

Tot slot is er het **reactiebeleid** die richtlijnen geeft van hoe we als organisatie zullen reageren als (er een vermoeden is dat) grenzen overschreden zijn. Het bevat procedures en handvaten voor de API's en geeft weer hoe we hier als organisatie over rapporteren.

Kwaliteitsbeleid

We vertrekken hierbij van onze verenigingscultuur zoals die bepaald is in de deontologische code. Die bepaald dat vrijwillige medewerkers zich engageren om te werken aan een aangename en motiverende verenigingscultuur. We verwachten dat zij de volgende waarden onderschrijven:

- **Integriteit en correct handelen**

Eerlijkheid en correctheid zijn steeds het richtsnoer bij alle handelingen of activiteiten die namens de vereniging worden verricht. Wij houden ons ver van handelingen waarbij onze integriteit of geloofwaardigheid in het gedrang kan komen of nog maar een schijn hiervan gewekt wordt.

- **Positieve houding en respect**

Wij gaan respectvol en hoffelijk met elkaar en met derden om. We doen of zeggen niets wat iemand anders als een inbreuk op zijn waardigheid kan beschouwen. Er wordt onderling samengewerkt in een geest van respect en vertrouwen. Als er een probleem is, wordt dit op een open manier besproken en niet via het verspreiden van negatieve geruchten. Het bespreken van problemen gebeurt op een constructieve manier. Een positieve houding draagt ook bij tot het scheppen van vertrouwen in de vereniging. Toehoorders trekken immers heel snel verkeerde conclusies uit negatieve opmerkingen of verhalen.

- **Solidariteit en loyaliteit ten opzichte van de vereniging**

Wij onderschrijven de maatschappelijke missie van de vereniging en zetten ons ten volle in voor haar doelstellingen. Om deze doelstellingen waar te maken streven we naar een vlotte samenwerking en een efficiënte interne werking, waarbij het belang van de vereniging centraal staat. Wij werken aan het algemeen belang van "de vereniging" en niet louter ten voordele van één van de vzw's, werkingsvelden, lokale of regionale structuren.

Concreet verwachten we van iedereen die betrokken is bij een activiteit van natuurpunt een basishouding, waarbij je respect hebt voor:

- Iedere persoon;
- Verschillen tussen mensen;
- Andere meningen;
- De grenzen van jezelf en anderen;
- Het materiaal;
- En de natuur.

Van elke medewerker (professioneel of vrijwillig) verwachten we ook:

- Alertheid voor signalen, uitspraken en vermoedens van grensoverschrijdend gedrag;
- Discretie rond gevoelige zaken;
- Tijdige afstemming met de API's.

Preventiebeleid

Natuurpunt communiceert haar integriteitsbeleid naar elke medewerker (professioneel of vrijwillig), zorgt er voor dat elke deelnemer het kan terugvinden en wijst deelnemers op de basishouding die we van hen verwachten. Zo maken we het thema bespreekbaar, halen we het waar nodig uit de taboesfeer en vermijden we dat ongewenst gedrag als normaal wordt gezien.

Daarnaast zet natuurpunt een vormingsbeleid op, dat in de eerste plaats focust op die medewerker (professioneel of vrijwillig) die veelvuldig in contact komen met deelnemers of die door hun functie een belangrijke rol spelen in het versterken en bewaken van het integer handelen of het reageren op grensoverschrijdend gedrag. Een eerste stap in dit vormingsbeleid is het bundelen van informatie rond (omgaan met) conflict en agressie op onze [vrijwilligerswebsite](#).

Reactiebeleid

Waar het kwaliteits- en preventiebeleid en de uitvoering ervan een organisatie-brede verantwoordelijkheid zijn, die ingebed wordt in beleids- en actieplannen van de organisatie, zijn de aanspreekpunten integriteit de draaischijf van het reactiebeleid. Dit heeft enerzijds te maken met de specificiteit van de opdracht, die voldoende knowhow en ervaring vraagt en anderzijds met de vertrouwelijkheid die noodzakelijk is om de melder en veilige plek te kunnen bieden. De afstand tussen de API's en het terrein is soms letterlijk, maar zeker figuurlijk heel groot, zeker voor kinderen en jongeren. Om die reden installeren we lokaal ook een verantwoordelijke integriteit, die als nabij aanspreekpunt fungeert en de brug kan leggen naar de API's.

De api's als draaischijf

De aanspreekpunten integriteit (API's) zijn de personen die binnen natuurland het aanspreekpunt vormen voor gevallen van grensoverschrijdend gedrag waarbij de individuele fysieke, psychische en seksuele integriteit van personen wordt geschaad. Het begrip API halen we uit het [Raamwerk Seksualiteit en Beleid](#) (2012) van Sensoa en Child Focus. De API's hebben samen verschillende taken:

- optreden als eerste opvang bij inbreuken op de integriteit;
- registreren van het aantal en de aard van de meldingen en vaststellingen;
- doorverwijzen van betrokkenen naar informatie, psychosociale ondersteuning, medische bijstand, juridische bijstand en politiediensten als dat nodig is;
- De organisatie adviseren over het integriteitsbeleid;
- De vereniging en de lokale afdelingen ondersteunen om het integriteitsbeleid en de procedures uit te voeren en te optimaliseren.

Deze taken zijn voor de jeugdactiviteiten vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering van 9 februari 2024 tot uitvoering van het Jeugddecree van 23 november 2023, maar nemen zij op voor de ganse organisatie. Wanneer het slachtoffer een personeelslid is van Natuurland, verwijzen zij door naar een vertrouwenspersoon. Is de plegger een personeelslid, dan lichten zij altijd de directeur personeel in. In dit laatste geval zijn het de regels, afspraken en procedures uit het personeelsbeleid en arbeidsreglement, die verder gevolgd worden.

De API's hebben:

- Discretieplicht: Discreet omgaan met vertrouwelijke gegevens. Zorgvuldigheid in de omgang met die gegevens is vereist. API's houden alle vertrouwelijke informatie voor zichzelf. Derden betrekken wanneer dit van belang is mag:
 - Het belang van het slachtoffer staat centraal
 - Schending van discretieplicht is geen strafbaar feit
- Meldingsplicht: De API's hebben zoals elke burger ook meldingsplicht. Als ze weten of vermoeden dat iemand in gevaar is, zijn ze altijd verplicht om te helpen. Dat wil niet zeggen dat ze altijd de politie moeten bellen. Ze kunnen ook zelf proberen te helpen of de hulp van anderen inschakelen als dat mogelijk is zonder ernstig gevaar. Als ze onder deze omstandigheden op geen enkele manier hulp bieden, kan dat schuldig verzuim zijn, wat strafbaar is.

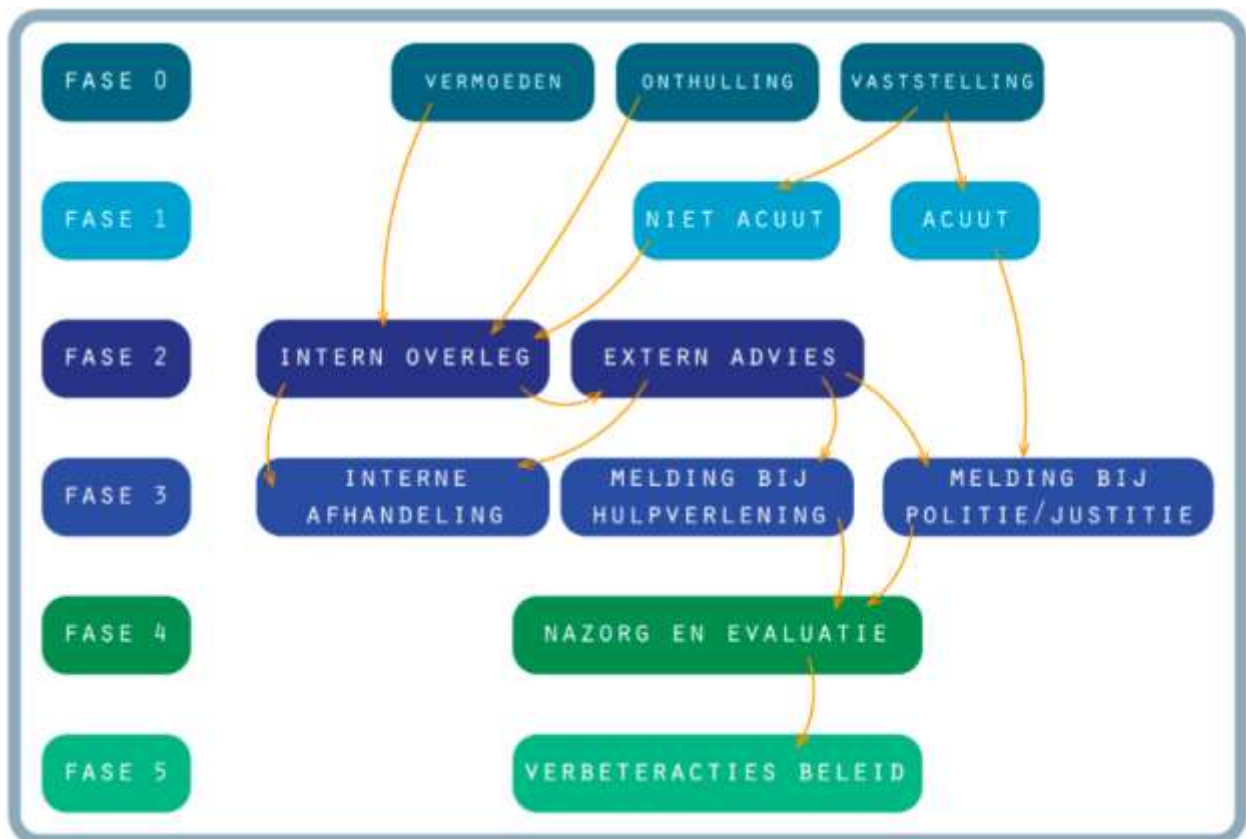
De lokale integriteitsverantwoordelijke (LIV)

De API's werken centraal vanuit ons kantoor in Mechelen. Dit betekent dat zij voor het merendeel van de betrokkenen enkel telefonisch of via mail bereikbaar zijn. Dit is een belangrijke drempel om vlot bereikbaar te zijn. Om die reden installeren we lokaal en op onze activiteiten lokale integriteitsverantwoordelijken (LIV).

De LIV's zijn een lokaal zichtbaar figuur dat aangesproken kan worden. Als zij aan de hand van het afwegingskader hieronder zonder twijfel kunnen inschatten dat een situatie ok is of slechts licht grensoverschrijdend kunnen ze wanneer ze zich hier sterk genoeg voor voelen zelf de situatie afhandelen. In de andere situaties vormen zij de brug naar de API's. Daarnaast hebben de LIV's de opdracht om extra waakzaam te zijn voor grensoverschrijdend gedrag en actie te ondernemen wanneer dit nodig is.

Het aanstellen van de LIV gebeurt lokaal, maar we stellen een leidraad ter beschikking om hierin een goede en doordachte keuze te maken. De opmaak van deze leidraad zal in 2024 gebeuren en in de eerste plaats focussen we op de aanstelling van LIV's bij de kinder- en jeugdactiviteiten.

Fases in onze reactie



Voor de reactie plaats kan vinden, is er altijd een **fase 0**, waarin een (mogelijk) verontrustende situatie op de radar komt. We onderscheiden hierin drie manieren waarop dit kan gebeuren:

- **De onthulling**, waarbij iemand (in vertrouwen) vertelt dat een integriteitsschending heeft plaatsgevonden;

- **Een vermoeden**, waarbij je een indicatie hebt dat er sprake is van een integriteitsschending, maar er is geen duidelijkheid;
- **De vaststelling**, waarbij je getuige bent van een integriteitsschending.

In het laatste geval ga je naar **fase 1**, waar je een afweging maakt of de situatie al dan niet acuut is. Hieronder geven we een afwegingskader dat je kan helpen bij het maken van die afweging. Raak je er zelf niet uit, dan kan je in deze fase elke leidinggevende van de organisatie en de API's inschakelen om deze afweging te maken. Belangrijk is dat deze afweging snel gemaakt kan worden en dat je zo nodig hulp in roept van wie je kan bereiken.

Is er geen vaststelling van een integriteitsschending of is er in de eerste fase geoordeeld dat er geen acute stappen noodzakelijk zijn, dan ga je naar **fase 2**. Hier zijn het de API's die een inschatting maken van de verdere stappen die gezet moeten worden. Deze inschatting maken zij adhv het onderstaande afwegingskader. Indien nodig vragen zij ook extern advies.

Afhankelijk van de gemaakte inschatting volgt in **fase 3** een andere aanpak.

- Gaat het om **licht grensoverschrijdend** gedrag dan volgt een corrigerende, pedagogisch reactie naar de persoon die een grens heeft overschreden en wordt met het slachtoffer bekeken hoe er indien nodig herstel kan plaatsvinden. Indien nodig is er ook nog een (communicatie) actie naar derden (zoals ouders of getuigen).
- Gaat het om **zwaar of ernstig grensoverschrijdend** gedrag dan kan dit:
 - Intern opgevolgd worden door de API, waarbij er:
 - Enerzijds samen met de leidinggevende of verantwoordelijke voor de betrokken vrijwilligerswerking een sanctie opgelegd kan worden aan de (professionele of vrijwillige) medewerker of de deelnemer definitief of tijdelijk kan uitgesloten worden van verdere deelname aan activiteiten van Natuurpunt;
 - En anderzijds doorverwijzing kan zijn van het slachtoffer naar hulpverlening. Het is niet de bedoeling dat het betrokken API of een andere medewerker van Natuurpunt zelf als hulpverlener voor het slachtoffer optreedt.
 - Aanleiding zijn voor een klacht bij de politie, waarbij:
 - In principe het slachtoffer klacht indient en:
 - het API eventueel in gesprek kan gaan ter ondersteuning bij deze stap;
 - Natuurpunt het onderzoek overlaat aan de politie, maar meewerkt aan het onderzoek. Vertrouwelijke informatie zal de API niet delen, tenzij er een bevel is van de onderzoeksrechter;
 - Natuurpunt zich eventueel kan melden als betrokken partij;
 - In zeer ernstige gevallen Natuurpunt ook zelf de stap kan zetten naar de politie.

Daarnaast zullen in deze gevallen de API's samen met de leidinggevende of verantwoordelijke voor de betrokken vrijwilligerswerking inschatten welke communicatie naar andere betrokkenen nodig is, waarbij discretie centraal staat. Echter waar nodig kan in gesprek gegaan worden met:

- Collega's of vrijwilligers: Opvangen van bezorgdheden, luisterend oor, aanwezigheid van API, context schetsen, vragen beantwoorden, ...
- Deelnemers of ouders: stand van zaken, luisterend oor bieden, in gesprek gaan over situatie, actiepunten, ...
- De buitenwereld: enkel indien strikt noodzakelijk doordat ze via andere wegen gedeeltelijke of foute informatie hebben ontvangen.

In **fase 4** gaan de API's na of er nog ergens nood is aan nazorg, evalueren ze de genomen stappen en noteren ze aandachtspunten voor nieuwe cases.

De laatste **fase 5**, staat eerder los van de concrete case, maar is niet minder belangrijk. Op regelmatige basis bekijken de API's de cases en gaan na of een bijsturing van (een deel van) het integriteitsbeleid nodig is. Zij zetten hierin de nodige stappen om deze veranderingen te realiseren.

Afwegingskader

Op basis van een gesprek of vaststelling maakt Natuurpunt een inschatting van de ernst van de situatie. Dit gebeurt aan de hand van het volgende afwegingskader opgemaakt door Sensoa:

	OK	Licht grens-overschrijdend	Zwaar grens-overschrijdend	Ernstig grens-overschrijdend
Toestemming/ akkoord	Duidelijke wederzijdse toestemming Acceptabel gedrag	Geen toestemming of bevrozen Licht niet acceptabel gedrag	Geen toestemming of bevrozen + duidelijke afwijzing of verzet Duidelijk onacceptabel gedrag + herhaald geel	Geen toestemming of bevrozen + herhaald duidelijk afwijzing of verzet Duidelijk onacceptabel gedrag + herhaald rood
Vrijwilligheid (druk of dwang)	Zonder dwang, druk, misleiding, list Niet als verrassing opgedrongen	Weinig dwang, druk, geheimhouding Je kan makkelijk weg uit de situatie	Duidelijke dwang, list of druk, geheimhouding Je kan niet weg uit de situatie	Heel zware chantage, dwang, druk, misleiding, dreiging, geheimhouding Je kan niet weg uit de situatie
Gelijkwaardigheid	Partijen zijn gelijkwaardig	Kleine/lichte ongelijkwaardigheid in aantal, leeftijd, fysieke kracht, sociale status, macht, levenservaring, ...	Duidelijke ongelijkwaardigheid in aantal, leeftijd, fysieke kracht, sociale status, macht, levenservaring, ...	Grote ongelijkwaardigheid in aantal, leeftijd, fysieke kracht, sociale status, macht, levenservaring, ...

	OK	Licht grens-overschrijdend	Zwaar grens-overschrijdend	Ernstig grens-overschrijdend
Ontwikkelings-(-18) en functionerings-niveau (+18)	(-18) Het gedrag is gepast voor de ontwikkeling (+18) bij volle besef, competent, bekwaam. Het gedrag is gepast voor het functioneringsniveau	het (-18) Het gedrag is niet zo gepast voor de ontwikkeling (+18) licht gebrek aan competentie of lichte zorgen en twijfel over de bekwaamheid	(-18) Het gedrag is niet gepast voor de ontwikkeling (+18) duidelijk gebrek aan zelfsturing, onder invloed	(-18) Het gedrag is absoluut niet gepast voor de ontwikkeling (+18) duidelijk gebrek aan zelfsturing, onder invloed
Context of aanleiding	Past in de context en/of met de nodige privacy	Past niet helemaal in de context, gebrek aan privacy	Past niet in de context, geen privacy, er zijn toeschouwers	Past niet in de context, geen privacy, er zijn toeschouwers, herhaald rood
Impact voor de betrokkenen	Geen impact of positieve impact	Onaangenaam, vervelend, schade aan objecten, stress, fysieke schade (ehbo)	Angst, stress, hevige emoties, trauma, fysieke schade, sociale schade, reputatieverlies (arts), hulp	Ernstig en langdurige negatieve impact: herhaalde angst, stress, nood aan langdurige medische of therapeutische behandeling, zware permanente fysieke schade en sociale schade (nood aan chirurgie of levensreddend ingrijpen)

Motieven voor verzwaren/verzachten van de inschatting:

- Hoe persoonlijker of intiemer het gedrag, hoe ernstiger;

- Hoe beter de persoon die het gedrag stelt en de grens inschat en de mogelijk negatieve gevolgen begrijpt, hoe ernstiger;
- Hoe meer (potentieel) gevaar of kans op schade er uitgaat van het gedrag of de ingezette middelen of materialen, hoe ernstiger;
- Hoe groter het bereik, hoe ernstiger;
- Hoe minder steun en opvang er aanwezig is voor de persoon die het gedrag ondergaat, hoe ernstiger

Werd er advies gevraagd aan een externe instantie (vertrouwenspersoon, externe preventieadviseur, ...)? Dan kan neem je ook hun advies mee in de afweging.

Actieplan

Zoals in de inleiding aangegeven, geïntegreerd integriteitsbeleid. Tegen eind 2024 werken we dit beleid verder uit tot een gedragen visie enerzijds en een plan van aanpak voor de uitvoering van dit beleid in de komende jaren anderzijds.

In elk geval is er één medewerker aangesteld als API bij de goedkeuring van dit integriteitsbeleid. Daarnaast zullen er voor 1 juli 2024 nog minstens 2 bijkomende API's aangesteld worden, zodat er tijdens de vakantie altijd in permanentie voorzien is. Voor de paasvakantie van 2025 heeft iedereen die aangesteld is als API een opleiding gevolgd.

Er is een algemeen nummer waarop mensen een API kunnen bereiken. Via Whatsapp kunnen mensen ook contact opnemen met dit nummer en daarnaast is er een mailadres. In 2024 ligt de klemtoon voor de bekendmaking en verspreiding van deze contactgegevens op de activiteiten voor kinderen. Het is altijd terug te vinden op de website van Natuurpunt en vanaf 2025 volgt een bredere bekendmaking.